

Επιλέγουμε ένα πιο οικολογικό μέλλον

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το περιβάλλον

Το παρόν φυλλάδιο εκδίδεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, δανικά, ελληνικά, ισπανικά, ιταλικά, ολλανδικά, πορτογαλικά, σουηδικά και φινλανδικά.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Γενική Διεύθυνση Τύπου και Επικοινωνίας
Εκδόσεις
B-1049 Bruxelles/Brussel

Το κείμενο ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2002

Εικονογράφηση εξωφύλλου: Nicholas Banfield
Γραφικά εξωφύλλου: EE-EAC

Δελτίο βιβλιογραφικής κατάταξης υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2002

ISBN 92-894-3118-0

© Ευρωπαϊκές Κοινότητες, 2002
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή.

Printed in Belgium

Επιλέγουμε ένα πιο οικολογικό μέλλον

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το περιβάλλον

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Η σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος	5
Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	7
Κλιματική αλλαγή	11
Φύση και βιοποικιλότητα	13
Υγεία και ποιότητα ζωής	15
Διαχείριση των φυσικών πόρων και αντιμετώπιση του προβλήματος των αποβλήτων	17
Ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος της βιομηχανίας;	18
Διεύρυνση και διεθνής δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	20
Χρηματοδότηση της μέριμνας για το περιβάλλον	22
Διάλογος και σύμπραξη με τους πολίτες	24
Συγκεφαλαίωση	26
Άλλες πηγές ενημέρωσης	26

Εισαγωγή

Το περιβάλλον αντιμετωπιζόταν κάποτε σαν ένα ζήτημα που ενδιέφερε μόνο μια μειονότητα καλοπροαίρετων φυσιολατρών, η αντίληψη αυτή όμως ανήκει οριστικά στο παρελθόν. Πράγματι, το περιβάλλον μάς αφορά όλους, γιατί συνδέεται με όλες τις πτυχές του κόσμου που μοιραζόμαστε και από τον οποίο εξαρτάται η επιβίωσή μας. Επηρεάζει την κάθε μας κίνηση: το πώς ζούμε, δουλεύουμε και διασκεδάζουμε, την υγεία και την ασφάλειά μας, την ποιότητα ζωής μας.

Ως ευρωπαίοι πολίτες, έχουμε κοινό συμφέρον να προστατεύουμε και να βελτιώνουμε το περιβάλλον, γιατί έτσι θα έχουμε καλύτερη ποιότητα ζωής. Πόσα προβλήματα που μας ταλαιπωρούν στην καθημερινή μας ζωή δεν οφείλονται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες — από την αντιμετώπιση του παιδικού άσθματος και την προστασία των σπιτιών μας από τις πλημμύρες μέχρι την αποφυγή της κυκλοφοριακής συμφόρησης και την αναζήτηση καθαρών ακτών για τις διακοπές μας!

Τις τελευταίες δεκαετίες έγινε προφανές ότι οι δραστηριότητες του ανθρώπου συνιστούν σοβαρή απειλή για το πλανητικό περιβάλλον, καθώς συντελούν, μεταξύ άλλων, στη ρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα και των υδάτων, στην αλόγιστη χρήση φυσικών πόρων, όπως η ξυλεία και τα αλιευτικά αποθέματα, στην καταστροφή ειδών ζώων και πτηνών και των ενδιαιτημάτων τους, καθώς και στην ολοένα πιο ανησυχητική αλλαγή του κλίματος. Ωστόσο, ο άνθρωπος διαθέτει τις κατάλληλες γνώσεις και τεχνολογικές ικανότητες για να αντιστρέψει αυτές τις τάσεις, αρκεί να υπάρχει πολιτική βούληση και όραμα. Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουμε στην Ευρώπη τις περιβαλλοντικές προκλήσεις έχει επίδραση στην ευτυχία και την ευημερία μας, αλλά και διαμορφώνει τον κόσμο όπου θα ζήσουν τα παιδιά μας.

Τι μπορεί λοιπόν να πράξει η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), ειδικότερα, για να προστατεύσει και να φροντίσει το περιβάλλον; Η απάντηση είναι «πολλά». Τα τελευταία 30 χρόνια, η ΕΕ δρα ολοένα πιο αποτελεσματικά στον συγκεκριμένο τομέα: εγκρίνει πολιτικές, θεσπίζει νομοθεσία και μέτρα για την εφαρμογή της, παρέχει τη συνδρομή της για την εξάλειψη της ρύπανσης, διεξάγει έρευνα που έχει οδηγήσει σε περιβαλλοντικές καινοτομίες και ευαισθητοποιεί το κοινό στα θέματα αυτά. Στον διεθνή χώρο, η Ένωση διαδραματίζει πάντα αποφασιστικό ρόλο, παραδείγματος χάριν πρωτοστατώντας στην άσκηση πιέσεων για να εφαρμόσουν και οι άλλες χώρες αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η Ένωση είναι σε θέση να επιτυγχάνει αποτελέσματα, επειδή η συγκεντρωμένη διαπραγματευτική ικανότητα 15 χωρών, των κρατών μελών της, έχει μεγαλύτερη βαρύτητα απ' όσο αν διαπραγματεύονταν το καθένα χωριστά.

Αρχίζει μια νέα εποχή, όπου οι διάφορες χώρες θα πρέπει να συνεργαστούν για τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος, δεδομένου ότι ο αέρας που αναπνέουμε και το νερό που πίνουμε δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα. Η Ένωση διαθέτει τους πόρους και τη δυναμικότητα που της χρειάζονται για να πρωταγωνιστήσει στην πρόωθηση καλύτερων συνθηκών ζωής στον νέο αιώνα και να ανατρέψει την παραδοσιακή σύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης με την καταστροφή του περιβάλλοντος. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ρομάνο Πρόντι, έχει επισημάνει ότι η Ευρώπη βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή της ιστορίας της, καθώς η παγκοσμιοποίηση δεν θέτει μόνο νέες προκλήσεις, αλλά προσφέρει και νέες ευκαιρίες. Οι ευρωπαίοι πολίτες γνωρίζουν σε τι είδους κόσμο θέλουν να ζήσουν και η ΕΕ έχει αναλάβει με αποφασιστικότητα ενεργό ρόλο στην υλοποίηση αυτού του οράματος.

Αυξάνεται η ανακύκλωση αποβλήτων στην Ευρώπη.

Το 1992, όταν ενέκριναν τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο Μάαστριχτ, οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ αναγνώρισαν ότι το περιβάλλον δεν είναι αυτοτελές ζήτημα — οι αποφάσεις που λαμβάνονται σε πολλούς άλλους τομείς, από τις μεταφορές και τη γεωργία μέχρι τη διεύρυνση, το διεθνές εμπόριο και την ανάπτυξη, έχουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις, άλλοτε θετικές και άλλοτε αρνητικές. Δήλωσαν ότι, στο εξής, το περιβάλλον πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε όλες τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ένωσης· αυτή η «ολοκληρωμένη» προσέγγιση θα εξακολουθήσει να αποτελεί την κατευθυντήρια αρχή τα επόμενα χρόνια.

Διαπιστώνεται ήδη σημαντική πρόοδος. Με πανευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, λόγω χάριν, επιτεύχθηκε καθαρότερος ατμοσφαιρικός αέρας, αφαιρέθηκε ο βλαβερός μόλυβδος από τη βενζίνη και περιορίστηκε η ρύπανση του πόσιμου νερού και των υδάτων κολύμβησης. Μένουν όμως ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν, ενώ η επικείμενη διεύρυνση της ΕΕ θα συνοδευτεί από νέες προκλήσεις.

Το 2001, η ΕΕ κατόρθωσε το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, καθορίζοντας τις προτεραιότητες της δράσης της, εφικτούς στόχους και μέσα για την επίτευξη των τελευταίων μέχρι το 2010.

Πάνω απ' όλα και σε κάθε πεδίο, η Ένωση τηρεί με συνέπεια την αρχή της «αειφόρου ανάπτυξης»: επίτευξη της λεπτής ισορροπίας ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην εξασφάλιση οικονομικής πρόοδου και κοινωνικής ανάπτυξης. Ο γενικός στόχος της είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής και, ταυτόχρονα, η προστασία του περιβάλλοντος, ώστε οι επόμενες γενεές ανά την υφήλιο να μπορούν να αναπτυχθούν και να ευημερούν.

Η ΕΕ αναγνωρίζει ότι, εφόσον μοιραζόμαστε το ίδιο περιβάλλον, έχουμε το δικαίωμα να ενημερωνόμαστε και να εκφράζουμε τη γνώμη μας. Η προστασία αυτής της κοινής φυσικής κληρονομιάς απαιτεί συνεργασία —σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο— μεταξύ των δημοσίων αρχών, των επιχειρήσεων, των ομάδων πίεσης (λόμπι) και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και μεταξύ των ίδιων των πολιτών της, ανεξαρτήτως του εάν είναι εργαζόμενοι, διοικητικά στελέχη, πολιτικοί ιθύνοντες καταναλωτές, γονείς ή σπουδαστές. Μπορούμε όλοι να συμβάλουμε στη δημιουργία μιας κοινωνίας που θα συνδυάζει το σεβασμό στο περιβάλλον με ολοένα μεγαλύτερη ευμάρεια.

Ευρωπαϊκά επιτεύγματα

Τα τελευταία 30 χρόνια, οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις της ΕΕ έχουν συμβάλει σε αισθητές βελτιώσεις σε αρκετά πεδία:

- μειώθηκαν σημαντικά οι εκπομπές τοξικών ουσιών, όπως ο μόλυβδος και ο υδράργυρος, από τη βιομηχανία·
- απαγορεύθηκε ή περιορίστηκε η χρήση πολλών επικίνδυνων γεωργικών φαρμάκων και χημικών προϊόντων, μεταξύ των οποίων εκείνα που καταστρέφουν το προστατευτικό για τη Γη στρώμα του όζοντος·
- μειώθηκε δραστικά η οξίνιση των λιμνών και των δασών που οφείλεται στις βλαβερές εκπομπές διοξειδίου του θείου (SO₂)·
- αυξάνεται, με προοπτική να αυξηθεί ακόμη περισσότερο, η ανακύκλωση των βιομηχανικών και αστικών αποβλήτων·
- με τη βελτίωση της επεξεργασίας των λυμάτων, οι ποταμοί και οι λίμνες έχουν καθαρότερα νερά και τα ψάρια επιστρέφουν σε παλαιούς τόπους αναπαραγωγής τους, όπως στους ποταμούς Ρήνο και Τάμεση.

Η σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος

Κάθε μεγάλη οικολογική καταστροφή που πλήττει την Ευρώπη, όπως το ναυάγιο του δεξαμενόπλοιου Erika στα ανοικτά των βρετανικών ακτών το 1999, που προκάλεσε ρύπανση των ακτών σε μήκος 400 km και το θάνατο πάνω από 60 000 θαλασσοπούλιων, ή λίγους μόλις μήνες αργότερα, η διαρροή 120 τόνων κυανιούχων ενώσεων σε ποταμό της Ρουμανίας, υπενθυμίζει σε όλους πόσο ευάλωτο είναι το φυσικό περιβάλλον. Η ΕΕ εντείνει τις προσπάθειές της για την παρακολούθηση των συμβάντων και την αξιοποίηση των πληροφοριών που συλλέγει στον προσανατολισμό της πολιτικής της.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκεντρώνει στοιχεία μέσω της στατιστικής υπηρεσίας της Eurostat και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει μια εικόνα μεμονωμένων βελτιώσεων, αλλά και αυξανόμενης πίεσης σε πολλές περιοχές, όπου απαιτείται εντατικότερη δράση. Αναφέρονται μερικά παραδείγματα:

Τα στοιχεία που καταδεικνύουν αλλαγή του κλίματος υπερισχύουν και ενισχύονται από τις επιστημονικές γνωμοδοτήσεις. Η τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα ήταν η θερμότερη που έχει καταγραφεί στην Ευρώπη, ενώ προβλέπεται ότι η θερμοκρασία του πλανήτη θα αυξηθεί κατά 1-6 °C μέχρι το 2100. Ορισμένες περιοχές της βόρειας Ευρώπης πλήττονται κάθε χειμώνα από πρωτοφανείς βροχοπτώσεις και πλημμύρες, ενώ η νότια Ευρώπη γνωρίζει μεγαλύτερες περιόδους ξηρασίας.

Η φύση και η βιοποικιλότητα απειλούνται, καθώς συνεχίζεται η μείωση των πληθυσμών άγριων φυτών και ζώων. Τα μισά ιθαγενή είδη θηλαστικών και το ένα τρίτο των ειδών ερπετών, πτηνών και ψαριών της Ευρώπης κινδυνεύουν. Η γεωργία, η βιομηχανία και ο τουρισμός καταστρέφουν παρθένες περιοχές

και φυσικά ενδιαιτήματα. Μεγάλο ποσοστό υδροβιότοπων και ποτάμων οικοσυστημάτων δεν υπάρχουν πια, όπως και το 75 % των θινών της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας. Οι ερεικώνες, οι στέπες και τα έλη της Ευρώπης συρρικνώθηκαν έως και κατά 90 % στη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα.

Παρά τη μείωση ορισμένων βλαβερών εκπομπών, η ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα εξακολουθεί να προκαλεί ανησυχία.

Το καλοκαίρι του 2001, η θερινή αιθαλομίχλη—το «νέφος» που οφείλεται στο δύναμι βλαβερό τροποσφαιρικό όζον—ξεπερνούσε δύο στις τρεις ημέρες τα όρια ασφαλείας σε κάποιο σημείο της Ευρώπης. Το τροποσφαιρικό όζον βλάπτει την υγεία του ανθρώπου, καθώς και τα οικοσυστήματα και τις καλλιέργειες. Η συνεχής άνοδος των μέσων συγκεντρώσεων όζοντος από το 1994 αυξάνει τη μακροπρόθεσμη έκθεση του πληθυσμού στον κίνδυνο αυτό. Η ατμοσφαιρική ρύπανση έχει συσχετιστεί με τη δραματική αύξηση που εμφανίζουν οι παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος, όπως το άσθμα.

Οι εκπομπές από τις μεταφορές προκαλούν ολοένα μεγαλύτερες ζημιές στο περιβάλλον. Η χρήση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου αυξάνεται, ιδίως για ταξίδια αναψυχής, εξουδετερώνοντας τα οφέλη από τον περιορισμό των εκπομπών των οχημάτων. Παρόλο που ο σιδηρόδρομος και τα πλωτά μέσα μεταφοράς προκαλούν μικρότερη ρύπανση, το μερίδιό τους στην αγορά μειώνεται.

Η αύξηση του όγκου των αποβλήτων που δημιουργούμε στην Ευρώπη αναμένεται να συνεχιστεί. Η διάθεση των αποβλήτων με υγειονομική ταφή και καύση—οι συνθεστέρες μέθοδοι—έχει συσχετιστεί με τη ρύπανση του νερού και του εδάφους, με προβλήματα υγείας

Το ναυάγιο του Erika έδειξε πόσο ευάλωτο είναι το περιβάλλον μας.

Το κλίμα ορισμένων περιοχών της Νότιας Ευρώπης γίνεται ξηρότερο.

λόγω της έκλυσης σκόνης και αερίων, καθώς και με την αλλαγή του κλίματος. Η χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στη γεωργία, που είχε αρχίσει να μειώνεται στα μέσα της δεκαετίας του '90, εμφανίζει πάλι αύξηση. Στην Ευρώπη χρησιμοποιούνται περισσότερες από 30 000 συνθετικές χημικές ουσίες, ενώ οι γνώσεις μας για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις τους στην υγεία είναι ελάχιστες.

Οι φυσικοί πόροι, όπως το γλυκό νερό, το έδαφος και τα ορυκτά, δεν μπορούν να αναπληρωθούν όταν εξαντληθούν. Οι γαίες είναι επίσης πεπερασμένος πόρος — δεν μπορούμε να δημιουργήσουμε περισσότερες. Τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα,

η ανάπτυξη των πόλεων κάλυψε σε ορισμένα κράτη μέλη το 12–18 % του εδάφους τους, με ακόμη πιο εντατική δόμηση κατά μήκος των ακτών. Ομοίως, καταναλώνουμε πολύ γρήγορα τα αλιευτικά αποθέματα. Από τα 16 είδη ψαριών της Κελτικής Θάλασσας, τα δώδεκα έχουν ταξινομηθεί ως ευρισκόμενα σε κατάσταση πλήρους εκμετάλλευσης, υπεραλιευόμενα ή διατρέχοντα κίνδυνο εξαφάνισης.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 κατέδειξαν την αναγκαιότητα μιας κοινής στρατηγικής της ΕΕ για την πολιτική προστασία, με συγκρότηση δικτύων για την αντιμετώπιση της απειλής της βιοτρομοκρατίας, καθώς και των χημικών ατυχημάτων και φυσικών καταστροφών.

Ένας θαυμαστός πλανήτης

«Η άποψη της Γης είναι εντυπωσιακή και μεταβάλλεται συνεχώς. Από την πρώτη μου πτήση το 1990, έχω δει αλλαγές στα νερά ορισμένων ποταμών, στις χρήσεις της γης και στις περιοχές που καίγονται για αποφύλιωση, με αποτέλεσμα την απώλεια πλήθους δέντρων. Ναι, είναι ανησυχητικό. Πρέπει να προσέχουμε πώς μεταχειριζόμαστε την καλή μας τη Γη που μας φιλοξενεί.»

Φρανκ Κάλμπερτσον, αστροναύτης, περιγράφοντας τη θέα από το Διάστημα (2001)

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καθορίζει πρότυπα για το περιβάλλον εδώ και πάνω από 30 χρόνια. Το 1972, η ευρωπαϊκή σύνοδος κορυφής του Παρισιού ζήτησε να καταρτιστεί το πρώτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, ενώ οι πρώτες οδηγίες επικεντρώνονταν στα επικίνδυνα χημικά προϊόντα, στην ποιότητα του νερού και στην ατμοσφαιρική ρύπανση. Η νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος διέπεται από τη σημαντική αρχή της «επικουρικότητας»: αυτό σημαίνει ότι οι εθνικές και οι τοπικές αρχές θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να καθορίζουν οι ίδιες τις προτεραιότητές τους —συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών— και να διαχειρίζονται τις παρεμβάσεις τους.

Ωστόσο, η μονομερής δράση των χωρών δεν μπορεί πάντα να διαφυλάξει το περιβάλλον. Τα αποδημητικά πτηνά και τα ζώα δεν σταματούν στα σύνορα. Οι ποταμοί ρέουν από ένα κράτος σε άλλο, ενώ τοπία μοναδικού κάλλους, όπως οροσειρές, πανάρχαια δάση, έρημοι και δαντελωτές ακτές εκτείνονται πέραν των εθνικών συνόρων. Τα απόβλητα που ρίχνονται στη θάλασσα μιας χώρας εκβάλλονται στις ακτές άλλων, ενώ η ρύπανση ή η ακτινοβολία από πυρηνικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής μιας χώρας είναι δυνατόν να προκαλέσουν δυσπλασίες σε βρέφη ή να δηλητηριάσουν ιχθυοπληθυσμούς σε απόσταση χιλιάδων χιλιομέτρων.

Πάνω απ' όλα, οι παγκόσμιες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και ανωμαλιών του καιρού, όπως π.χ. το El Niño, αποδεικνύουν ότι πρόκειται για πρόκληση πλανητικής κλίμακας, που απαιτεί παγκόσμια αντίδραση. Καμία μεμονωμένη χώρα, όσο μεγάλη και αν είναι, δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι βρίσκεται στο απυρόβλητο.

Ο ρόλος της Ένωσης είναι να στηρίζει και να συντονίζει τις προσπάθειες των κρατών μελών

και να ελέγχει αν οι κυβερνήσεις εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει. Οι καλές προθέσεις δεν αρκούν. Προτεραιότητα στο έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον έχει η διασφάλιση της εφαρμογής της νομοθεσίας από τα κράτη μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να παραπέμπει στο Δικαστήριο τις χώρες που παραβαίνουν τις νομοθετικές διατάξεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 174 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτική της τελευταίας στον τομέα του περιβάλλοντος στηρίζεται στην «αρχή της προφύλαξης». Αυτό σημαίνει ότι στις περιπτώσεις όπου επικρατεί επιστημονική αβεβαιότητα, αλλά μια πρώτη επιστημονική αξιολόγηση παρέχει βάσιμους λόγους ανησυχίας για πιθανές δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή στην υγεία, θα πρέπει να εξετάζεται το ενδεχόμενο ανάληψης δράσης για την αποτροπή του κινδύνου, έστω και αν αυτός δεν έχει αποδειχθεί.

Η υιοθέτηση και η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ από τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της προσχώρησής τους. Για πολλές, ιδίως τις χώρες της

Η αειφόρος ανάπτυξη είναι ένα μακρόπνοο όραμα για καλύτερη ποιότητα ζωής.

Ορόσημα της δράσης της ΕΕ υπέρ του περιβάλλοντος

- 1967 Πρώτη οδηγία στον τομέα του περιβάλλοντος, που αφορά την ταξινόμηση, τη συσκευασία και την επισήμανση των επικίνδυνων ουσιών (67/548)
- 1970 Οδηγία-πλαίσιο για την εφαρμογή μέτρων με σκοπό την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα αυτοκίνητα (70/220)
- 1973 Πρώτο ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον (1973–1976)
- 1979 Οδηγία για την προστασία των πτηνών και των ενδιαιτημάτων τους (79/409)
- 1980 Οδηγία για τον καθορισμό ελάχιστων προτύπων όσον αφορά το πόσιμο νερό (80/778)
- 1985 Οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών έργων (85/337)
- 1990 Οδηγίες για τον περιορισμό της χρήσης και της ελευθέρωσης στο περιβάλλον γενετικώς τροποποιημένων (μεταλλαγμένων) οργανισμών (90/219 και 90/220)
- 1991 Το άρθρο 6 της συνθήκης του Μάαστριχτ ορίζει ότι οι απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να ενταχθούν σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές και δραστηριότητες
- 1992 Οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας (92/43)
- 1994 Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος
- 1999 Καθιέρωση της Πράσινης Εβδομάδας (Green Week), σειράς διασκεύων για το περιβάλλον που διοργανώνεται κάθε χρόνο από την ΕΕ
- 2000 Οδηγία-πλαίσιο για την άσκηση ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα των υδάτων (2000/60)
- 2001 Κατάρτιση του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (2001–2010) με τίτλο: Περιβάλλον 2010 — Το μέλλον μας, η επιλογή μας
- 2002 Κύρωση του πρωτοκόλλου του Κιότο για την αλλαγή του κλίματος

Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που για δεκαετίες ανέπτυξαν βαριά βιομηχανία με ελάχιστη μέριμνα για το περιβάλλον, η παραπάνω προϋπόθεση αντιπροσωπεύει πρωτοφανή πρόκληση.

Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης

Η στρατηγική της ΕΕ για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης —γνωστή και ως «περιβαλλοντική ολοκλήρωση»— συνίσταται στην παραδοχή ότι σχεδόν όλες οι πολιτικές της έχουν επίδραση στο περιβάλλον και στο σχεδιασμό τους κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζεται εκ των προτέρων ότι η επίδραση αυτή θα είναι θετική και όχι αρνητική. Στη γεωργία, παραδείγματος χάριν, η μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής, το 1992, συνέβαλε στη μείωση της χρήσης αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων κατά 25 και 30 % αντίστοιχα.

Ωστόσο, η τήρηση της αρχής αυτής στην πράξη δεν είναι πάντα εύκολη. Για το λόγο αυτό, οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΕ δρομολόγησαν το 1998 τη «διαδικασία του Κάρντιφ», ζητώντας από διάφορους κλάδους να καταρτίσουν στρατηγικές και προγράμματα για την προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος στο πεδίο δραστηριοτήτων του καθενός. Η προσέγγιση αυτή εφαρμόστηκε πρώτα στις μεταφορές, στην ενέργεια και στη γεωργία, για να επεκταθεί τελικά σε όλους τους κλάδους.

Στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης

Ο όρος «αειφόρος ανάπτυξη» δηλώνει την προσπάθεια να εξασφαλιστεί διαρκής οικονομική ανάπτυξη, χωρίς εξάντληση των φυσικών πόρων ούτε δυσμενή επίδραση σε οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα. Η αρχή αυτή εντυπώθηκε για πρώτη φορά στο ευρύ κοινό στη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για τη Γη, που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 και έθεσε τον διπλό στόχο να αλλάξουν τα

καταναλωτικά πρότυπα των βιομηχανικών χωρών, που οδηγούν σε σπατάλη πόρων, και να καταπολεμηθεί η φτώχεια. Η φτώχεια μπορεί από μόνη της να αποτελεί τεράστια πηγή ζημιών στο περιβάλλον, επειδή οι πολύ φτωχοί άνθρωποι, προκειμένου να επιβιώσουν, δεν έχουν άλλη επιλογή από την εκμετάλλευση φυσικών πόρων (δάση, νερά ποταμών, άγρια ζώα κλπ.) ούτε πρόσβαση στα συστήματα διαχείρισης αποβλήτων. Η ΕΕ εφαρμόζει έμπρακτα την Agenda 21, το διεθνές «σχεδιάγραμμα» της πορείας προς την αειφόρο ανάπτυξη, και υποβάλλει κάθε χρόνο έκθεση προόδου στην Επιτροπή Αειφόρου Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Commission on Sustainable Development ή UNCSD).

Η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί σήμερα θεμελιώδη αρχή της πολιτικής της ΕΕ. Τον Ιούνιο του 2001, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, οι πολιτικοί ηγέτες της Ένωσης ενέκριναν ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, προτείνοντας ένα μακρόπνοο όραμα μιας κοινωνίας με περισσότερη ευημερία και δικαιοσύνη και με καθαρότερο και πιο υγιεινό περιβάλλον, μιας κοινωνίας που θα προσφέρει καλύτερη ποιότητα ζωής σε μας, στα παιδιά και στα εγγόνια μας.

Πάνω απ' όλα αναγνωρίστηκε ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συμβαδίζει με την κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος.

Παλαιότερα, πολλοί θεωρούσαν ότι η διαφύλαξη του περιβάλλοντος συνεπάγεται υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου, επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης και περιορισμό της ατομικής ελευθερίας. Από τότε όμως, πολλά έχουν αλλάξει. Η μελλοντική πρόοδος θα εξαρτηθεί από το συνδυασμό των οικονομικών, των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών παραμέτρων και από την προσπάθεια οι πολιτικές που ασκούνται στους διάφορους τομείς να εξυπηρετούν τους ίδιους στόχους. Η ΕΕ ενεργεί με βάση την αρχή σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος μπορεί να λειτουργεί σε συνεργία με το περιβάλλον του προς αμοιβαίο όφελος. Παραδείγματος χάριν,

η περικοπή των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων μπορεί να ωφελήσει την οικονομία, η συνετή διαχείριση των δασών μπορεί να αποφέρει έσοδα, διατηρώντας παράλληλα τη βιοποικιλότητα, οι βιολογικές καλλιέργειες, όντας λιγότερο εντατικές, δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας στην ύπαιθρο, ενώ η μεγαλύτερη ευμάρεια προσφέρει στον άνθρωπο περισσότερο ελεύθερο χρόνο για να απολαμβάνει και να φροντίζει το φυσικό περιβάλλον του.

Οι νέες, αντιρρυπαντικές τεχνολογίες, επίσης, συμβάλλουν σήμερα στην πρόοδο προς την αειφόρο ανάπτυξη. Η ΕΕ βοηθά τη βιομηχανία και τα ερευνητικά ιδρύματα να αναπτύξουν φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα και τεχνολογίες. Η αύξηση της ζήτησης επεκτείνει την αγορά αυτών των προϊόντων και τεχνολογιών, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και οικονομική ανάπτυξη, γεγονός που με τη σειρά του αποτελεί κίνητρο για νέες τεχνολογικές καινοτομίες και επενδύσεις.

Η ΕΕ παραδέχεται ότι θα χρειαστεί να γίνουν δύσκολες πολιτικές επιλογές και συμβιβασμοί μεταξύ συγκρουόμενων συμφερόντων, αλλά αυτές οι δυσχέρειες μπορούν να ξεπεραστούν με ευφύια και διαφάνεια στη διαμόρφωση των πολιτικών, καθώς και με εκτεταμένες και αμερόληπτες διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους.

Έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον

Από το 1973, η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ έχει ως οδηγό μια σειρά προγραμμάτων δράσης. Το 2001, η Ένωση κατάρτισε το έκτο πρόγραμμα δράσης στον συγκεκριμένο τομέα, προσδιορίζοντας τέσσερα πεδία στα οποία απαιτείται επειγόντως να ενταθεί η δράση:

- αλλαγή του κλίματος·
- προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας·
- υγεία και ποιότητα ζωής·

Η πολιτική της ΕΕ στηρίζεται στη σύμπραξη του ανθρώπου με το περιβάλλον.

Επτά πηγές ανησυχίας

Το πρόγραμμα δράσης της ΕΕ για την περίοδο 2001–2010 ορίζει ότι πρέπει να ληφθούν περισσότερα μέτρα όσον αφορά τα ακόλουθα ζητήματα:

- **Ατμοσφαιρική ρύπανση:** το πρόγραμμα CAFE (από τα αρχικά του αγγλικού Clean Air for Europe/καθαρός αέρας για την Ευρώπη) είναι ένα νέο πρόγραμμα που καταρτίστηκε σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς με σκοπό να συνεχιστεί η πρόοδος στη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα.
- **Ανακύκλωση των αποβλήτων:** η δράση θα πρέπει να περιλαμβάνει καθορισμό ειδικών στόχων και εντοπισμό αγορών.
- **Διαχείριση των πόρων:** η ορθολογική χρήση των πόρων θα πρέπει να προάγει τις νέες τεχνολογίες και να μετατοπίζει τη φορολογική επιβάρυνση στη χρήση φυσικών πόρων.
- **Προστασία του εδάφους:** πεδίο προτεραιότητας. Η διάβρωση και η ρύπανση του εδάφους, καθώς και η οικιστική ανάπτυξη αποτελούν ιδιαίτερα προβλήματα.
- **Αστικό περιβάλλον:** βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των πόλεων σημαίνει πολυμέτρη δράση, που περιλαμβάνει τη χωροταξία, την κινητικότητα και τη διαχείριση των αποβλήτων.
- **Αειφόρος χρήση των γεωργικών φαρμάκων:** σταδιακή κατάργηση των πιο επικίνδυνων και έλεγχος της χρήσης άλλων, τόσο στο εσωτερικό της ΕΕ όσο και στις υποψήφιες προς ένταξη και τις αναπτυσσόμενες χώρες.
- **Θαλάσσιο περιβάλλον:** οι ακτές και το θαλάσσιο περιβάλλον της Ευρώπης απειλούνται, μεταξύ άλλων, από την αλόγιστη ανάπτυξη, τη ρύπανση και την υπεραλίευση. Το 2001, η ΕΕ ενέκρινε στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών, υιοθετώντας μια συνεπή προσέγγιση, σύμφωνη με τις αρχές της αειφορίας για την προστασία της ακτογραμμής της Ευρώπης, το μήκος της οποίας υπολογίζεται σε 89 000 km. Περίπου ο μισός ευρωπαϊκός πληθυσμός ζει σε ακτίνα 50 km από τη θάλασσα, στον ίδιο χώρο με ορισμένα από τα πιο πολύτιμα και ευπαθή οικοσυστήματα της Ένωσης.

- διαχείριση των φυσικών πόρων και αντιμετώπιση του προβλήματος των αποβλήτων.

Το πρόγραμμα προβλέπει επίσης δράση σε επτά βασικούς τομείς: προστασία του εδάφους, θαλάσσιο περιβάλλον, χρήση γεωργικών φαρμάκων, ατμοσφαιρική ρύπανση, αστικό περιβάλλον, διαχείριση των πόρων, ανακύκλωση των αποβλήτων.

Το πρόγραμμα δράσης δεν επικεντρώνεται απλώς στη νομοθεσία. Η ΕΕ διαπιστώνει ολοένα περισσότερο ότι δεν καθορίζει εσωτερική ημερήσια διάταξη για το περιβάλλον, αλλά ανταποκρίνεται στον προβληματισμό των πολιτών, των οποίων η ενημέρωση για τα ζητήματα συνεχώς βελτιώνεται. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια αλλαγή στην προσέγγιση, όπου δίνεται πλέον προτεραιότητα στη σύμπραξη και στην κοινή δράση με διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων. Οι αυτόβουλες συμφωνίες με τη βιομηχανία για την προστασία του περιβάλλοντος, π.χ., μπορούν να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα από τη θέσπιση νόμων εκ των άνω. Οι τοπικές κοινωνίες γνωρίζουν καλύτερα από τους απομακρυσμένους πολιτικούς ιθύνοντες τι μέτρα χρειάζονται για τη διατήρηση του συγκεκριμένου περιβάλλοντος της περιοχής τους. Τα μέσα άσκησης πολιτικής για τη βελτίωση του περιβάλλοντος θα περιλαμβάνουν στο μέλλον προσεγγίσεις-πλαίσια, που θα επικεντρώνονται στην επίτευξη πραγματικών στόχων, π.χ. με τη διάδοση των καλύτερων πρακτικών.

Κλιματική αλλαγή

Τα στοιχεία που δείχνουν ότι το κλίμα αλλάζει είναι ολόγυρά μας. Από τα τέλη της δεκαετίας του '60, η χιονοκάλυψη έχει μειωθεί σε παγκόσμια κλίμακα κατά 10 %. Οι παγετώνες υποχωρούν και τα παγόβουνα λιώνουν, προκαλώντας άνοδο της στάθμης της θάλασσας κατά 10–20 cm τα τελευταία 50 χρόνια. Ταυτόχρονα, αυξήθηκαν δραματικά οι συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), μεθανίου (CH₄) και μονοξειδίου του αζώτου (N₂O), των αερίων που είναι οι κύριοι υπεύθυνοι για το φαινόμενο του θερμοκηπίου, παγιδεύοντας τη θερμότητα στην ατμόσφαιρα.

Οι επιπτώσεις γίνονται και αυτές φανερές: ακραία καιρικά φαινόμενα προκαλούν περισσότερες καταιγίδες στον Βορρά και ξηρασία και δασικές πυρκαγιές στον Νότο. Εάν δεν τεθεί υπό έλεγχο, ο ρυθμός της κλιματικής αλλαγής θα είναι τόσο γρήγορος, ώστε ορισμένα είδη φυτών και ζώων δεν θα έχουν τα περιθώρια να προσαρμοστούν ή να μεταναστεύσουν, με πιθανές καταστροφικές συνέπειες για την άγρια πανίδα και χλωρίδα. Οι τροπικές ασθένειες θα εξαπλώνονται ευρύτερα σε θερμότερα και υγρότερα κλίματα και, παρόλο που ορισμένες καλλιέργειες μπορεί να ευνοηθούν, θα απειληθεί η παραγωγή τροφίμων σε ορισμένες περιοχές της Γης.

Οι επιστήμονες, μεταξύ των οποίων τα μέλη της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Αλλαγή του Κλίματος (Intergovernmental Panel on Climate Change ή IPCC), είναι βέβαιοι ότι υπεύθυνες είναι οι δραστηριότητες του ανθρώπου. Η χρήση ορυκτών καυσίμων στους θερμοηλεκτρικούς σταθμούς και στις οδικές και αεροπορικές μεταφορές, οι χώροι εναπόθεσης αποβλήτων και οι βιομηχανικές διεργασίες είναι όλα πηγές βλαβερών εκπομπών. Μεταξύ των ετών 1990 και 1999, οι εκπομπές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου στην ΕΕ μειώθηκαν κατά 4 %,

αλλά απαιτούνται περισσότερα μέτρα για να τηρηθούν οι δεσμεύσεις που ανελήφθησαν το 1997, στη διεθνή συνδιάσκεψη του Κιότο (Ιαπωνία) για την εφαρμογή της σύμβασης-πλαίσου των Ηνωμένων Εθνών του 1992 για την αλλαγή του κλίματος (UN Framework Convention on Climate Change ή UNFCCC).

Παγκόσμια προσπάθεια

Το πρωτόκολλο του Κιότο υπήρξε η πρώτη πολυμερής συμφωνία για τον καθορισμό ειδικών στόχων μείωσης των εκπομπών από τις ανεπτυγμένες χώρες. Όταν, τον Μάρτιο του 2001, μετά την εκλογή του Τζορτζ Μπους στην προεδρία, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν ότι υπαναχωρούν, δημιουργήθηκε αρχικά η εντύπωση ότι πήγαν χαμένα πολλά χρόνια εντατικών διαπραγματεύσεων. Η ΕΕ, όμως, και η αρμόδια για το περιβάλλον επίτροπος Μάργκοτ Βάλστρομ, κινητοποιήθηκαν για να διασώσουν το πρωτόκολλο. Η Ένωση ηγήθηκε της προσπάθειας να πεισθούν τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη ότι το πρωτόκολλο αυτό αποτελεί το μόνο διεθνές πλαίσιο για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Στις συνδιασκέψεις των συμβαλλομένων μερών στη σύμβαση-πλαίσιο, που πραγματοποιήθηκαν στη Βόννη (COP6 bis), τον Ιούλιο του 2001, και στο Μαρακές (COP7), τον Νοέμβριο του ίδιου έτους, η ΕΕ διαδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλο στη διασφάλιση του πρωτοκόλλου του Κιότο και στη διευθέτηση μιας σειράς εκκρεμών ζητημάτων. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε προετοιμάζει το έδαφος για την κύρωση και την εφαρμογή του πρωτοκόλλου.

Η ΕΕ τηρεί τώρα τη δέσμευσή της να θέσει σε ισχύ το πρωτόκολλο πριν από τη διεθνή συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη (Rio+10), που θα πραγματοποιηθεί στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002. Για το σκοπό αυτό, έχει καταρτίσει προτάσεις για κύρωση και για ένα

Η χιονοκάλυψη έχει μειωθεί κατά 10 % σε παγκόσμια κλίμακα από τη δεκαετία του '60.

Λιγότερες εκπομπές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου

Η ΕΕ επιδιώκει τη μείωση των εκπομπών

- κατά 8 % σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 μέχρι το 2008–2012 (όπως προβλέπεται στη διεθνή συμφωνία του Κιότο),
- κατά 1 % επιπλέον ετησίως την περίοδο 2012–2020,
- κατά 70 % μακροπρόθεσμα.

Η αλλαγή του κλίματος προκαλεί καταγίγδες και πλημμύρες.

«σύστημα εμπορίας εκπομπών» στο εσωτερικό της ΕΕ με σκοπό τη μείωση των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου. Στην πρώτη φάση της εφαρμογής του, το σύστημα αυτό θα καλύπτει 4 000-5 000 μεγάλους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής και ομοειδείς βιομηχανικές μονάδες, στα οποία προβλέπεται ότι θα αναλογεί περίπου το 46 % των εκπομπών CO₂ στην ΕΕ μέχρι το 2010. Τα κράτη μέλη θα εγκρίνουν όρια εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης των εν λόγω μονάδων. Όσες κατορθώνουν να διατηρούν τις εκπομπές τους κάτω από τα καθορισμένα όρια, θα έχουν το δικαίωμα να πωλούν το υπόλοιπο του μεριδίου τους σε άλλες που θα αδυνατούν να επιτύχουν τον δικό τους στόχο. Οι επιχειρήσεις που θα επιθυμούν να υπερβούν τα όρια, θα πρέπει να αγοράζουν συμπληρωματικό μερίδιο από άλλες που θα έχουν διαθέσιμο υπόλοιπο και θα είναι διατεθειμένες να τους το πωλήσουν. Η ΕΕ πιστεύει ότι με τη μετατροπή του CO₂ σε εμπορεύσιμο προϊόν, το σύστημα θα ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να περιορίσουν τις εκπομπές τους με τον πιο αποτελεσματικό έναντι του κόστους τρόπο.

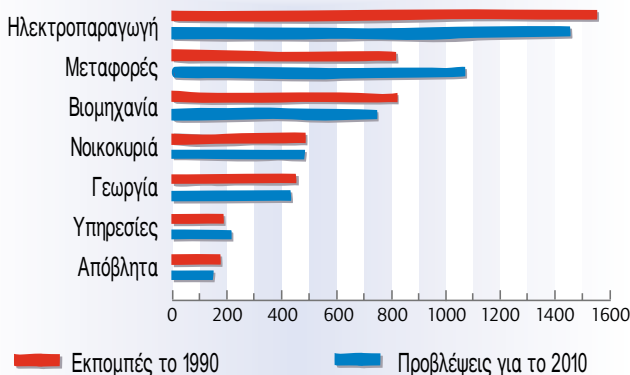
Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την κλιματική αλλαγή, που άρχισε να εφαρμόζεται τον Ιούνιο του 2000, προορίζεται και αυτό να βοηθήσει την ΕΕ να επιτύχει τους στόχους του Κιότο. Καταρτίστηκε

μετά από διαβουλεύσεις με ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων, μέσω επτά τεχνικών ομάδων εργασίας που κάλυψαν τους κλάδους της ενέργειας, των μεταφορών, της γεωργίας, της βιομηχανίας κ.ά. Στο εν λόγω πρόγραμμα προσδιορίζονται περισσότερα από 40 μέτρα, με τα οποία οι εκπομπές θα μπορούσαν να μειωθούν σε ποσοστό διπλάσιο εκείνου που επιβάλλει το πρωτόκολλο του Κιότο. Μεταξύ των μέτρων που έχουν ήδη δρομολογηθεί, περιλαμβάνεται η έκδοση οδηγιών για την εμπορία εκπομπών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την ενεργειακή αποδοτικότητα των κτιρίων, τα βιοκαύσιμα, τη συνεκτίμηση της ενεργειακής αποδοτικότητας στις δημόσιες προμήθειες και τα αέρια φθοροπαράγωγα των υδρογονανθράκων. Επιπλέον, έντεκα πρωτοβουλίες συνίστανται σε προτάσεις, π.χ. για την ενίσχυση της έρευνας με αντικείμενο την κλιματική αλλαγή. Τέλος, προβλέπονται 22 μέτρα πιο μακροπρόθεσμης ανάπτυξης, που περιλαμβάνουν την προώθηση της παραγωγής θερμότητας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και τεχνολογικών βελτιώσεων στα οχήματα και στα καύσιμα. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί το πλαίσιο των μελλοντικών προσπαθειών της ΕΕ με σκοπό την κατάστροψη καινοτόμων στρατηγικών κατά της κλιματικής αλλαγής.

Η ΕΕ έχει επίσης θέσει στόχους όσον αφορά την αντικατάσταση των ορυκτών καυσίμων από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε διάφορους κλάδους, όπως η παραγωγή θερμότητας και ηλεκτρισμού και οι μεταφορές.

Η χρηματοδότηση ερευνητικών έργων από την ΕΕ συνέβαλε αποφασιστικά στην κατανόηση των κλιματικών μεταβολών και των επιπτώσεών τους, καθώς και στη μελέτη της αντιμετώπισής τους. Το 2000, λόγω χάριν, μια έκθεση 30 ειδικών επιστημόνων προέδρασε τους πολιτικούς ιθύνοντες και το κοινό σχετικά με τις διαφορετικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη νότια και στη βόρεια Ευρώπη. Ένα από τα τέσσερα θεματικά προγράμματα του πέμπτου προγράμματος-πλαίσου έρευνας και ανάπτυξης της ΕΕ επικεντρώνεται στο περιβάλλον, στην ενέργεια και την αειφόρο ανάπτυξη. Βάσει αυτού, συγχρηματοδοτήθηκαν, μεταξύ άλλων, πρωτοποριακά ερευνητικά έργα με αντικείμενο την ατμοσφαιρική ρύπανση και το ρόλο των καταβροθών διοξειδίου του άνθρακα.

Αναλογία βασικών τομέων της οικονομίας στις εκπομπές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου

Τα στοιχεία εκφράζονται σε εκατομμύρια τόνους ισοδυνάμων CO₂ και αφορούν τα 15 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Φύση και βιοποικιλότητα

Τα 15 κράτη μέλη της ΕΕ εκτείνονται γεωγραφικά από τον αρκτικό κύκλο, στον Βορρά, μέχρι τα θερμά ύδατα της Μεσογείου, στον Νότο. Από τις ανεμοδαρμένες ακτές του Ατλαντικού μέχρι τις κορυφές των Άλπεων, η Ένωση καλύπτει μια τεράστια και εντυπωσιακή ποικιλία φυσικών ενδιαιτημάτων, φυτών και ζώων. Σχεδόν παντού, όμως, αυτή η «βιοποικιλότητα» κινδυνεύει.

Ορισμένα πουλιά, όπως η λεπτομούτα (γένος Νουμένιος), με το πολύ μακρύ και κυρτό στην άκρη ράμφος, είναι πλέον τόσο σπάνια, ώστε κινδυνεύουν να εξαφανιστούν, ενώ έχουν μειωθεί δραματικά οι πληθυσμοί ακόμη και σχετικά κοινών παλαιότερα ειδών, όπως η σιταρήθρα και ο κηποτσιροβάκος (γένος Συλβία). Η τάση αυτή διαπιστώνεται σε όλο το ζωικό βασίλειο, από τα θηλαστικά μέχρι τα έντομα: το 45 % των πεταλούδων της Ευρώπης είναι σήμερα απειλούμενα είδη. Στις ακτές, οι μέθοδοι αλιείας και η ρύπανση των υδάτων βλάπτουν υδρόβια ζώα, όπως μικρές φάλαινες, θαλάσσιες χελώνες και μεσογειακές φώκιες (γένος Μοναχός). Ο κακός χωροταξικός σχεδιασμός, η σπάταλη χρήση της γης και οι εντατικές καλλιέργειες έχουν οδηγήσει σε απώλεια φυσικών ενδιαιτημάτων, όπως οι υγροβιότοποι, και εκτεταμένων χορτολιβαδικών εκτάσεων, από τα οποία εξαρτάται η επιβίωση πολλών αγρίων ειδών.

Με την προσχώρηση των υποψήφιων χωρών στην ΕΕ, η έκταση της επικράτειάς της θα αυξηθεί κατά 58 % και θα εμπλουτιστεί με πολλά ανέπαφα τοπία, δάση και υγροβιότοπους. Η διατήρησή τους αποτελεί μεγάλη πρόκληση για τα επόμενα χρόνια και η υιοθέτηση των νομοθετικών διατάξεων της ΕΕ για το περιβάλλον θα είναι σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή.

Στόχος της πολιτικής της ΕΕ είναι να ανακοπεί η απώλεια βιοποικιλότητας, τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Στην Ένωση ισχύουν δύο οδηγίες για τη διατήρηση της ευρωπαϊκής άγριας πανίδας και χλωρίδας, με έμφαση στην προστασία και τοποθεσιών και ειδών: στην οδηγία του 1979 για τα πτηνά προσδιορίζονται 181 κινδυνεύοντα είδη και υποείδη, για τα οποία τα κράτη μέλη υποχρεούνται να χαρακτηρίσουν ζώνες ειδικής προστασίας. Ανάλογα μέτρα πρέπει να λαμβάνονται για τα αποδημητικά πτηνά, ένα κοινό περιουσιακό στοιχείο όλων των Ευρωπαίων.

Αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου και των άγριων ζώων και φυτών

Η οδηγία του 1992 για τα ενδιαιτήματα επιβάλλει σε κάθε χώρα της ΕΕ να χαρακτηρίσει τόπους ευρωπαϊκής σημασίας και να καταρτίσει γι' αυτές διαχειριστικά σχέδια, τα οποία πρέπει να συνδυάζουν τη διατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας με οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες και να είναι ενταγμένα σε στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης. Οι τοποθεσίες αυτές σχηματίζουν το δίκτυο Natura 2000, ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της ΕΕ για τη διατήρηση της φύσης.

Οι αλιευτικές μέθοδοι μπορούν να βλάψουν τις θαλάσσιες χελώνες και άλλα υδρόβια ζώα.

Οι παραδοσιακές μέθοδοι καλλιέργειας σέβονταν την ύπαιθρο.

Εκτός από τις παραπάνω οδηγίες, η ΕΕ έχει συμβάλει στη σύναψη μιας σειράς σημαντικών διεθνών συμβάσεων, όπως η σύμβαση της Βέρνης για την άγρια πανίδα και χλωρίδα και τα φυσικά ενδιαιτήματα της Ευρώπης (1979) και η σύμβαση της Βόννης για τα αποδημητικά είδη (1979).

Το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει ήδη σχεδόν 15 000 τοποθεσίες, που αντιστοιχούν στο 15 % περίπου του εδάφους της ΕΕ, και προβλέπεται να ολοκληρωθεί το 2004. Επίσης, η ΕΕ συγχρηματοδοτεί, κυρίως μέσω του προγράμματος LIFE-Φύση, μέτρα για τη συγκρότηση του δικτύου. Έχουν ήδη διατεθεί πάνω από 415 εκατ. ευρώ για περισσότερα από 300 έργα στο σύνολο της Ευρώπης, των οποίων το αντικείμενο εκτείνεται από την αναγέννηση δασών βελανιδιάς στις ακτές του Ατλαντικού μέχρι την προστασία της κοινής αρκούδας στην Αυστρία. Πρόσφατα, άρχισαν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα και ορισμένες υποψήφιες προς ένταξη χώρες.

Εξίσου σημαντικό είναι, όμως, να ενσωματωθεί η διατήρηση της φύσης στις πολιτικές που ασκούνται σε άλλους τομείς. Ένα σχετικό παράδειγμα είναι η γεωργία: για πολλούς αιώνες, οι παραδοσιακές καλλιεργητικές πρακτικές συνδύαζαν την παραγωγή τροφίμων με τη φροντίδα για την ύπαιθρο. Οι εντατικές μέθοδοι συχνά έσπασαν αυτό το δεσμό, προκαλώντας ζημιές στην άγρια πανίδα και χλωρίδα, καταναλώνοντας φυσικούς πόρους και συντελώντας στη ρύπανση από χημικές

ουσίες. Οι μελλοντικές μεταρρυθμίσεις της κοινής γεωργικής πολιτικής της ΕΕ πρέπει να κατευθυνθούν προς φιλοπεριβαλλοντικές τεχνικές και να επικεντρωθούν, ιδίως όσον αφορά την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, σε μια γεωργία χαμηλών εισροών, που θα διατηρεί τα καλύτερα χαρακτηριστικά των παραδοσιακών μεθόδων.

Σε τελική ανάλυση, τα πρακτικά μέτρα για την προστασία της βιοποικιλότητας μπορούν να αποδώσουν μόνον όταν εφαρμόζονται εκεί όπου ζουν τα ιθαγενή ζώα και φυτά και τα υποστηρίζουν οι τοπικοί πληθυσμοί και οι κοινότητές τους. Η ΕΕ πιστεύει ότι οι δραστηριότητες που αποφέρουν οικονομικά οφέλη —γεωργία, τουρισμός— δεν έρχονται κατ' ανάγκη σε αντίθεση με την προστασία της φύσης, εφόσον υλοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας. Η επίτευξη όμως αυτής της αρμονίας προϋποθέτει την εξαρχής συμμετοχή όλων των τοπικών παραγόντων στην αλλαγή του προγραμματισμού. Η πολιτική της ΕΕ δεν προορίζεται να θέσει σε κίνδυνο την απασχόληση ή το βιοτικό επίπεδο, αλλά να βελτιώσει την ποιότητα ζωής όλων. Η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να εξελίσσεται σε συνεργασία με τους πολίτες.

Υγεία και ποιότητα ζωής

Η ρύπανση του περιβάλλοντος προκαλεί στον άνθρωπο μια σειρά προβλημάτων υγείας, από αλλεργίες και στεριότητα μέχρι καρκίνο και πρόωρο θάνατο. Ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στους κινδύνους αυτούς είναι τα παιδιά κάθε ηλικίας, ως ένα βαθμό επειδή τα ζωτικά τους όργανα εξακολουθούν να αναπτύσσονται μέχρι τα πέντε τους χρόνια. Επίσης, οι νέοι καταναλώνουν μεγαλύτερες ποσότητες υγρών και τροφής και αναπνέουν περισσότερο αέρα σε αναλογία με το βάρος του σώματός τους.

Ρύποι όπως τα γεωργικά φάρμακα, οι διοξίνες και τα PCB (πολυχλωροδιφαινύλια) είναι δυνατόν να προκαλέσουν βλάβες στην ενδομήτρια ζωή, με αποτέλεσμα την αποβολή του εμβρύου, συγγενείς διαμαρτίες ή προβλήματα υγείας σε μεγαλύτερη ηλικία. Τα ποσοστά παιδικής θνησιμότητας βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο στα χρονικά, αλλά παρά τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των παιδιών που πάσχουν από άσθμα και χρόνια αναπνευστικά προβλήματα. Σε ορισμένα κράτη μέλη, σημειώνεται επίσης αύξηση των περιστατικών καρκίνου σε παιδιά, γεγονός που μπορεί να οφείλεται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη έχουν καταστρώσει από κοινού πλήρη στρατηγική κατά των κινδύνων για την υγεία που συνδέονται με το περιβάλλον, με ιδιαίτερη έμφαση στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, όπως παιδιά, έγκυοι και ηλικιωμένοι. Η στρατηγική αυτή προβλέπει ενίσχυση της έρευνας και της παρακολούθησης των περιβαλλοντικών κινδύνων, καθώς και της πληροφόρησης του κοινού. Οι επαγγελματίες των κλάδων της υγείας πρέπει να ευαισθητοποιηθούν περισσότερο στις επιδράσεις των περιβαλλοντικών παραγόντων και, δεδομένου π.χ. ότι οι νέοι αρχίζουν να καπνίζουν σε

μικρότερη ηλικία απ' ό,τι στο παρελθόν, πρέπει να αναληφθούν εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες για την καλύτερη ενημέρωση των παιδιών σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία. Η ΕΕ προωθεί επίσης τη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπιση των κινδύνων για την υγεία που οφείλονται σε περιβαλλοντικούς παράγοντες στις αναπτυσσόμενες χώρες και, γενικότερα, των δυσμενών επιπτώσεων της φτώχειας στην υγεία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεργάζεται εδώ και πολλά χρόνια με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) και χρησιμοποιεί συχνά τις κατευθυντήριες γραμμές της ΠΟΥ ως βάση για τις οδηγίες της ΕΕ που αφορούν το περιβάλλον. Τον Σεπτέμβριο του 2000, συναντήθηκαν στις Βρυξέλλες αξιωματούχοι των δύο οργανισμών και συμφώνησαν να εντείνουν τη συνεργασία τους στην έρευνα με αντικείμενο τους κινδύνους για την υγεία και στον καθορισμό προτύπων.

Υγιεινή διατροφή

Τα τελευταία χρόνια, διάφορες κρίσεις, όπως η επιδημία σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών (ΣΕΒ) ή «νόσου των τρελών αγε-

Μετά την επιδημία της «νόσου των τρελών αγελάδων», οι καταναλωτές ευαισθητοποιήθηκαν περισσότερο στην ποιότητα των τροφίμων.

λάδων», που έπληξε τα βοοειδή στο Ηνωμένο Βασίλειο —με τις συνέπειές της για τον άνθρωπο, που εκδηλώνονται με τη μορφή της ανιάτης νόσου των Creutzfeldt-Jakob— ευαισθητοποιήσαν τους καταναλωτές στην ποιότητα των τροφίμων. Η συνεργασία μεταξύ όλων των κρατών μελών διευκόλυνε τη λήψη άμεσων μέτρων για να ανακοπεί η εξάπλωση της ΣΕΒ και να ενημερωθεί καλύτερα το κοινό σχετικά με τους κινδύνους. Η κρίση της ΣΕΒ οδήγησε την ΕΕ να συγκροτήσει, το 1997, την Επιστημονική Συντονιστική Επιτροπή για να εγγυάται στο μέλλον το κύρος των γνωμοδοτήσεων σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων.

Οι καταναλωτές επιθυμούν επίσης να γνωρίζουν αν τα προϊόντα που αγοράζουν περιέχουν γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς (ΓΤΟ). Η ΕΕ έχει θεσπίσει ρυθμίσεις για τη διάθεση προϊόντων ΓΤΟ στην αγορά και την ελευθέρωσή τους στο περιβάλλον. Οι νέοι σχετικοί κανόνες θα εξασφαλίσουν ότι κάθε προϊόν που περιέχει ΓΤΟ θα φέρει σαφή σχετική ετικέτα, η προέλευσή του θα μπορεί να εντοπιστεί και οι επιδράσεις του στο περιβάλλον θα παρακολουθούνται συνεχώς.

Ένταση στην καθημερινή ζωή

Η ευημερία μας επηρεάζεται και από άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες. Εκτιμάται ότι ο θόρυβος υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής του 25 % των Ευρωπαίων. Η ΕΕ έχει θεσπίσει οριακές τιμές για την ηχορύπανση από τις μηχανές και σκοπεύει να λάβει και άλλα μέτρα για την εναρμόνιση των αποδεκτών επιπέδων θορύβου. Οι ακτινοβολίες έχουν σημαντικές εφαρμογές στην ιατρική διαγνωστική, αλλά είναι επίσης δυνατόν να προκαλέσουν βλάβες στην υγεία του ανθρώπου. Η ΕΕ εκσυγχρόνισε πρόσφατα τα πρότυπά της —καθορίστηκαν για πρώτη φορά το 1957— για την προστασία του πληθυσμού και των εργαζομένων που εκτίθενται σε ακτινοβολίες κατά την εργασία τους.

Το 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Λευκό Βιβλίο στο οποίο περιγράφει νέα στρατηγική για τον έλεγχο των επικίνδυνων χημικών προϊόντων. Η στρατηγική αυτή στηρίζεται σε δύο σαφείς αρχές: την προφύλαξη, στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με την ασφάλεια, και την αντικατάσταση, στο μέτρο του δυνατού, των επικίνδυνων ουσιών από άλλες, ασφαλέστερες. Η εφαρμογή κοινών προτύπων σε όλη την έκταση της ΕΕ θα βελτιώσει τη διεξαγωγή δοκιμών και την εκτίμηση των κινδύνων, τόσο για τα νέα όσο και για τα υφιστάμενα χημικά προϊόντα. Στον διεθνή χώρο, η ΕΕ έχει επίσης δεσμευθεί να εφαρμόσει τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους δυσαποδύμητους οργανικούς ρύπους, η οποία αποσκοπεί στην κατάργηση της χρήσης δώδεκα χημικών προϊόντων που συγκαταλέγονται στα πιο επικίνδυνα παγκοσμίως.

Για να αναχαιτιστεί η συνεχής αύξηση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της έντασης και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής στις πόλεις, οι κυβερνήσεις και οι αρμόδιες για τη χωροταξία αρχές πρέπει να αναπτύξουν δίκτυα «αιεφόρων» μεταφορών. Η ΕΕ συγχρηματοδοτεί τη διεξαγωγή έρευνας με αντικείμενο τις χρήσεις γης στις πόλεις και στηρίζει την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων. Σκοπός των δικτύων αυτών είναι η προώθηση των δημοσίων συγκοινωνιών και των σιδηροδρομικών, εσωτερικών πλωτών και θαλασσιών μεταφορών επιβατών και εμπορευμάτων.

Διαχείριση των φυσικών πόρων και αντιμετώπιση του προβλήματος των αποβλήτων

Οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι, εντούτοις όμως με συνετή διαχείριση μπορούμε να εξακολουθήσουμε να τους εκμεταλλευόμαστε, χωρίς να καταστρέψουμε τα αποθέματα για το μέλλον. Αυτό συνεπάγεται περιορισμό της κατανάλωσης των πόρων που φθίνουν και εξεύρεση άλλων τρόπων διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, με νέες πολιτικές και τεχνολογίες, καθώς και με καινοτομίες.

Τα δάση, οι ποταμοί και το έδαφος είναι φυσικοί πόροι που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή. Τα δάση είναι επιπλέον προσοδοφόρα. Ωστόσο, τα δύο τρίτα περίπου των δέντρων της Ευρώπης απειλούνται, ενώ οι δασικές πυρκαγιές προκαλούν ολοένα περισσότερες ζημιές στη Νότια Ευρώπη. Η ΕΕ επιδιώκει την εφαρμογή εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων για την αειφόρο διαχείριση και την προστασία των δασών, καθώς και ενός συστήματος που θα ενθαρρύνει τους καταναλωτές να επιλέγουν ξυλεία από τέτοιες «οικολογικές» πηγές.

Το νερό είναι ζωτικός πόρος για όλες τις μορφές ζωής. Η προσέγγιση της Ένωσης στο θέμα της διαχείρισης των ποταμών και των υδάτων γενικότερα άλλαξε κατεύθυνση το 2000 με την έκδοση της σχετικής οδηγίας-πλασιού, η οποία καταρτίστηκε με καινοτόμο διαδικασία ανοικτών διαβουλεύσεων. Βασικός στόχος είναι ο καθορισμός προτύπων ποιότητας του νερού και η εξασφάλιση του εφοδιασμού του κοινού με καθαρό πόσιμο νερό σε λογικό κόστος.

Όσο ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο της ευρωπαϊκής κοινωνίας, τόσο αυξάνεται ο όγκος των αποβλήτων —περίπου 2 δισ. τόνοι ετησίως στην ΕΕ— και η διάθεσή τους συχνά προκαλεί ρύπανση με βλαβερές συνέπειες για την υγεία του ανθρώπου. Η ΕΕ ασκεί πιέσεις

για να μειωθεί η ποσότητα των αποβλήτων που προορίζονται για τελική διάθεση κατά 20 % μεταξύ των ετών 2000 και 2010, με προοπτική το ποσοστό αυτό να φθάσει το 50 % μέχρι το 2050. Πρώτη προτεραιότητα είναι η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, με βελτίωση των μεθόδων βιομηχανικής παραγωγής και αύξηση της ζήτησης οικολογικών προϊόντων από τους καταναλωτές. Οι επόμενες κατά σειρά επιλογές είναι η ανακύκλωση και η ανάκτηση. Τα εναπομένοντα απόβλητα θα πρέπει, όπου είναι εφικτό, να καίγονται με ασφάλεια, ενώ η υγειονομική ταφή θα πρέπει να αποτελεί την έσχατη λύση.

Με συνετή διαχείριση, τα δάση μπορούν να είναι αειφόρος πλουτοπαραγωγική πηγή.

Ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος της βιομηχανίας;

Εκατοντάδες προϊόντα καθημερινής χρήσης, που παράγονται με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον φέρουν το ευρωπαϊκό οικολογικό σήμα.

Η ΕΕ αναγνωρίζει την κρίσιμη σημασία της υποστήριξης της προστασίας του περιβάλλοντος από τη βιομηχανία. Αυτό εκφράζεται πρακτικά με διαβουλεύσεις με τη βιομηχανία κατά την κατάρτιση νέων νομοθετικών διατάξεων, τη συγχρηματοδότηση ερευνητικών πρωτοβουλιών και την παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις τους. Κάθε δύο χρόνια, παραδείγματος χάριν, απονέμονται τα ευρωπαϊκά βραβεία περιβάλλοντος σε τέσσερις επιχειρήσεις που διακρίνονται ιδιαίτερα στον συγκεκριμένο τομέα.

Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποδίδουν την ίδια σημασία στη μέριμνα για το περιβάλλον, όπως στην ικανοποίηση των πελατών. Καθώς η αρχή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης κερδίζει συνεχώς έδαφος, τόσο στην Ευρώπη όσο και διεθνώς, οι επιχειρήσεις θα υποχρεωθούν να ασχοληθούν εξίσου με την περιβαλλοντική και την κοινωνική αξιοπιστία τους.

Η ΕΕ θεωρεί ως πρώτη προτεραιότητα την αυτόβουλη δράση. Το 1998, π.χ., η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία δεσμεύθηκε να αναπτύξει νέους κινητήρες, που θα οδηγήσουν σε μείωση των εκπομπών CO₂ και βελτίωση της απόδοσης των καυσίμων κατά 25 % περίπου μεταξύ των ετών 1995 και 2008. Χιλιάδες εταιρείες εντάχθηκαν στο σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου της ΕΕ, το EMAS (από τα αρχικά του αγγλικού Environmental Management and Audit Scheme), και δημοσιεύουν τακτικά εκθέσεις περιβαλλοντικών επιδόσεων. Το 2001, το EMAS επεκτάθηκε σε όλους τους τομείς της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας διοίκησης. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συνεπής στα κηρύγματά της, υιοθέτησε τις γενικές αρχές του EMAS και καθόρισε εσωτερικούς περιβαλλοντικούς στόχους.

Το σύστημα απονομής οικολογικού σήματος της ΕΕ, που θεσπίστηκε το 1992, επιβραβεύει με το επίζηλο λογότυπο, που απεικονίζει ένα λουλούδι, προϊόντα ή υπηρεσίες που ανταποκρίνονται σε αυστηρά περιβαλλοντικά πρότυπα. Το σύστημα αυτό βοηθά τους καταναλωτές να χρησιμοποιούν την αγοραστική τους δύναμη προς όφελος των επιχειρήσεων που σέβονται το περιβάλλον.

Το λογότυπο με το λουλούδι είναι το μόνο αυθεντικό οικολογικό σήμα που ισχύει και στα 15 κράτη μέλη της ΕΕ και, επιπλέον, στην Ισλανδία, στο Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία. Το φέρουν ήδη εκατοντάδες προϊόντα πολλών και διαφόρων κατηγοριών (19 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2001). Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στον δικτυακό τόπο της οικολογικής σήμανσης (<http://europa.eu.int/ecolabel>).

Παράλληλα, η νέα ολοκληρωμένη πολιτική της ΕΕ για τα προϊόντα αποβλέπει, αφενός, στο να βοηθήσει τη βιομηχανία να περιορίσει τα απόβλητα, βελτιώνοντας το σχεδιασμό των προϊόντων, ώστε να έχουν μεγαλύτερη διάρκεια ζωής και να ανακυκλώνονται ή να επαναχρησιμοποιούνται ευκολότερα, και, αφετέρου, στο να διευκολύνει την ανάπτυξη της αγοράς των οικολογικών προϊόντων.

Φιλοπεριβαλλοντικές και επιτυχημένες επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις συνειδητοποιούν ότι η υιοθέτηση καθαρότερων τεχνολογιών έχει πρακτική αξία, τόσο γιατί μειώνει το κόστος όσο και γιατί βελτιώνει τη δημόσια εικόνα τους, προσελκύνοντας πελάτες. Στόχος της ΕΕ είναι να επεκταθεί αυτή η ευαισθητοποίηση στα θέματα περιβάλλοντος, με απώτερο σκοπό όλες οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, με προσωπικό 500 ατόμων και άνω,

να δημοσιεύουν για τους μετόχους τους ισολογισμούς τέλους χρήσης με «τριπλό λογαριασμό αποτελεσμάτων», που θα εμφανίζει όχι απλώς τα κέρδη και τις ζημιές, αλλά και την κοινωνική και περιβαλλοντική αποδοτικότητα.

Συνολικά, οι τιμές πρέπει να αρχίσουν να αντικατοπτρίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια το ευρύτερο περιβαλλοντικό κόστος των προϊόντων και των υπηρεσιών. Αυτό συνεπάγεται, λόγω χάριν, αναπροσαρμογή της φορολογίας, ώστε να καλύπτει τη χρηματοδότηση των μέτρων για την αντιστάθμιση των επιπτώσεων της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Παρόλο που δίνει έμφαση στην αυτόβουλη δράση, η ΕΕ υποστηρίζει την εφαρμογή πανευρωπαϊκών προτύπων και την επιβολή αυστηρών κυρώσεων στις επιχειρήσεις που προκαλούν ζημιές στο περιβάλλον. Η οδηγία του 1996 για την ολοκληρωμένη πρόληψη και καταπολέμηση της ρύπανσης κωδικοποιεί τους περιβαλλοντικούς κανόνες που ισχύουν για τη βιομηχανία σε όλη την έκταση της ΕΕ και επιβάλλει στις επιχειρήσεις συγκεκριμένων κλάδων την υποχρέωση να διαθέτουν άδεια λειτουργίας. Η οδηγία αυτή θα εκσυγχρονιστεί στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος για την κλιματική αλλαγή.

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία ορίζει την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και τα κράτη μέλη παροτρύνονται να ενδυναμώσουν τις ρυθμίσεις τους που αφορούν την περιβαλλοντική ευθύνη, ώστε να υποχρεωθεί η βιομηχανία να αναλάβει το μερίδιο ευθύνης που της αναλογεί.

Η φορολογία θα πρέπει να καλύπτει το περιβαλλοντικό κόστος της παραγωγής ενέργειας.

Διεύρυνση και διεθνής δράση της ΕΕ

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, το 1989, αποκάλυψε μια πολύ ανησυχητική εικόνα υποβάθμισης του περιβάλλοντος στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, με ρύπανση του εδάφους και της ατμόσφαιρας και υψηλά επίπεδα χημικής τοξικότητας, σε συνδυασμό με φόβους για την ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων σοβιετικής τεχνολογίας.

Δώδεκα χώρες διαπραγματεύονται σήμερα την προσχώρησή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να ενταχθούν, οι υποψήφιες χώρες πρέπει να αναβαθμίσουν τα βασικά τους πρότυπα στον τομέα του περιβάλλοντος, κάτι που αποτελεί πραγματικό άθλο. Ορισμένες από αυτές έχουν σημειώσει ταχεία και εντυπωσιακή πρόοδο. Παράδειγμα η Πολωνία, όπου με ένα συνδυασμό νομοθετικών και χρηματοδοτικών μέσων μειώθηκαν κατά 50 % οι εκπομπές διοξειδίου του θείου τη δεκαετία του '90. Αντίθετα, σε άλλες χώρες, η πρόοδος είναι αργή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει με έμφαση ότι η υιοθέτηση της νομοθεσίας της ΕΕ για το περιβάλλον (το λεγόμενο κοινοτικό κεκτημένο) δεν αποτελεί προαιρετικό συμπλήρωμα, υποστηρίζοντας ότι, εάν τεθούν στο στάδιο αυτό οι βάσεις για μια αειφόρο ανάπτυξη, οι

χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης θα αποφύγουν τα ιδιαίτερα επιζήμια και δαπανηρότατα σφάλματα που διέπραξε η Δύση στον τομέα του περιβάλλοντος.

Η ΕΕ παρέχει χρηματοδοτική στήριξη, κυρίως βάσει του Μέσου Προενταξιακών Διαρθρωτικών Πολιτικών (ISPA), από το οποίο διατίθενται πάνω από 500 εκατ. ευρώ ετησίως την περίοδο 2000-2006 για επενδύσεις σε έργα υποδομής για την προστασία του περιβάλλοντος στις υποψήφιες χώρες. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης πρέπει να εξασφαλιστεί από εθνικούς πόρους και αυτή την ευθύνη θα την αναλάβουν τελικά οι υποψήφιες χώρες. Η Επιτροπή έχει υπολογίσει ότι, τα επόμενα 15 έως 20 χρόνια, θα χρειαστεί να δαπανούν ένα ποσοστό 2-3 % του ΑΕΠ τους ετησίως για τη βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος. Δεδομένου ότι οι δημόσιες πηγές χρηματοδότησης δεν θα επαρκούν, είναι αναγκαίο να κινητοποιηθούν κεφάλαια από τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και από αλλοδαπούς και διεθνείς οργανισμούς.

Παρ' όλα αυτά, η εικόνα δεν είναι τόσο ζοφερή. Η διεύρυνση θα εμπλουτίσει την ΕΕ με νέα ενδιαίτηματα, ζώα και φυτά, ενώ η διευρυμένη Ένωση θα έχει μεγαλύτερο ειδικό βάρος στη διεθνή σκηνή. Από την άλλη πλευρά, οι υποψήφιες χώρες θα ωφεληθούν από την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Μια μελέτη που εκπονήθηκε το 2001 για λογαριασμό της ΕΕ έδειξε, π.χ., ότι η βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού πρόωρων θανάτων κατά 15 000 έως 34 000 και των περιστατικών χρόνιας βρογχίτιδας έως και κατά 180 000. Το ετήσιο οικονομικό όφελος από αυτές τις βελτιώσεις υπολογίζεται ότι μπορεί να ανέλθει σε 12-69 δισ. ευρώ ή 80-410 ευρώ κατά κεφαλήν. Τα συνολικά δε οφέλη από ένα καθαρότερο περιβάλλον θα είναι

Τα μελλοντικά νέα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν άφθονους φυσικούς πόρους. Η διεύρυνση θα τριπλασιάσει, π.χ., τον πληθυσμό των λύκων στην Ένωση.

αισθητά όχι μόνο στις υποψήφιες χώρες, αλλά και σε γειτονικές, όπως Ουκρανία, Λευκορωσία και Ρωσία.

Διεθνής δράση

Καθώς η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας συστέλλει τα όρια του πλανήτη μας, γίνεται εμφανής η ανάγκη αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων σε διεθνές επίπεδο. Ως μια από τις πιο εύπορες περιφέρειες στον κόσμο, η ΕΕ θεωρεί καθήκον της να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες να επιτύχουν οικονομική ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον, μέσω της άμεσης χρηματοδότησης περιβαλλοντικών έργων και προγραμμάτων στις χώρες αυτές και της συμμετοχής της σε πολυμερείς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, όπως ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης που προβλέπεται στο πρωτόκολλο του Κιότο.

Η Ένωση έχει κυρώσει σημαντικές διεθνείς συμφωνίες και πρωτοστατεί στις προσπάθειες για την προστασία της βιοποικιλότητας του πλανήτη. Μεταξύ των συμφωνιών αυτών συγκαταλέγονται η σύμβαση του Ρότερνταμ για τη «συγκατάθεση μετά από ενημέρωση» (που κατοχυρώνει το δικαίωμα των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών να προστατεύονται από τους κινδύνους), η σύμβαση της Βασιλείας (που εμποδίζει τις πλούσιες χώρες να απορρίπτουν τα τοξικά απόβλητά τους στις αναπτυσσόμενες) και η σύμβαση της Βόννης για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών.

Η ΕΕ θεωρεί ότι η διεθνής διακυβέρνηση του περιβάλλοντος πρέπει να ενδυναμωθεί με αναβάθμιση του πολιτικού ρόλου και διασφάλιση των χρηματοδοτικών πόρων του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UN Environment Programme ή UNEP).

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της για την παγκόσμια σύνοδο κορυφής των Ηνωμένων Εθνών με θέμα την αειφόρο ανάπτυξη, που θα πραγματοποιηθεί το 2002, η ΕΕ αποφάσισε να επιδώξει μια συνολική συμφωνία για το θέμα αυτό και να καταβάλει κάθε προσπάθεια για

την ταχύτερη δυνατή επίτευξη του στόχου του 0,7 % του ΑΕΠ, που έχει θέσει ο ΟΗΕ για την αναπτυξιακή βοήθεια.

Η ΕΕ έχει αγωνιστεί σκληρά για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε πολυμερείς συμφωνίες ευρύτερου περιεχομένου. Οι εμπορικές και οι επενδυτικές πολιτικές μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης των φτωχότερων χωρών με σεβασμό στο περιβάλλον. Η αναπτυξιακή βοήθεια που χορηγεί η ΕΕ υπόκειται από το 1990 σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεών της. Στη σύνοδο υπουργών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) που πραγματοποιήθηκε στην Ντόχα (Κατάρ) το 2001, όπου συμφωνήθηκε να αρχίσει νέος γύρος εμπορικών διαπραγματεύσεων, η Ένωση ήταν η κινητήρια δύναμη πίσω από την προσθήκη των περιβαλλοντικών ζητημάτων στην τελική διακήρυξη. Τα μέλη του ΠΟΕ συμφώνησαν να ανατεθεί ειδικός ρόλος στην επιτροπή εμπορίου και περιβάλλοντος του οργανισμού και επαναβεβαίωσαν την προσήλωσή τους στο στόχο της αειφόρου ανάπτυξης.

Εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης στον διεθνή χώρο

Το πρωτόκολλο για τη βιοασφάλεια (της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα), που εγκρίθηκε από 133 κυβερνήσεις στις 29 Ιανουαρίου 2000, ορίζει ελάχιστα πρότυπα στον ευαίσθητο τομέα του διεθνούς εμπορίου ζώντων τροποποιημένων οργανισμών (ΖΤΟ), συμπεριλαμβανομένων των σπόρων για σπορά και των φυτών. Συγκεκριμένα, το πρωτόκολλο αυτό προβλέπει ότι, πριν από την αποστολή φορτίων ΖΤΟ που ενδέχεται να ελευθερωθούν στο περιβάλλον των χωρών προορισμού, οι εξαγωγείς υποχρεούνται να ενημερώνουν τις κυβερνήσεις των τελευταίων. Επίσης, παρέχει στις αναπτυσσόμενες χώρες τη δυνατότητα να προστατεύουν τη βιοποικιλότητά τους.

Η ΕΕ διαδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλο στις διαπραγματεύσεις, που κατέληξαν σε συμφωνία κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή, αντιδρώντας με σθένος στις προσπάθειες αποδυνάμωσης των κανόνων με την εξάρτησή τους από τις συμφωνίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Η εφαρμογή της «αρχής της προφύλαξης» στο πρωτόκολλο διανοίγει νέες προοπτικές στο διεθνές δίκαιο του περιβάλλοντος.

Χρηματοδότηση της μέριμνας για το περιβάλλον

N. Banfield

Συνοχής. Το 2000, το συνολικό ύψος των κονδυλίων αυτών αντιπροσώπευε το ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ. Οι αρμόδιες για το περιβάλλον αρχές των κρατών μελών συμμετέχουν στην εξέλιξη και την παρακολούθηση όλων των προγραμμάτων. Τα διαρθρωτικά ταμεία χρησιμοποιούνται ολοένα περισσότερο για τη χρηματοδότηση έργων βελτίωσης του περιβάλλοντος, όπως ο καθαρισμός ακτών, λιμανιών και ποταμών και η αποκατάσταση υποβαθμισμένων βιομηχανικών και αστικών περιοχών. Χρηματοδοτούν επίσης μικρές επιχειρήσεις για την ανάπτυξη οικολογικών τεχνολογιών. Υπάρχει ακόμη δυνατότητα χρηματοδοτικής στήριξης από τα ερευνητικά και τα αγροπεριβαλλοντικά κονδύλια.

Η ΕΕ συνεισφέρει στη χρηματοδότηση έργων καθαρισμού ποταμών και ακτών.

Τα χρήματα για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και της μέριμνας για το περιβάλλον προέρχονται από ποικίλες πηγές της ΕΕ. Τα διαρθρωτικά ταμεία, π.χ., συνεισφέρουν στην προώθηση μιας πιο ισορροπημένης κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης στα κράτη μέλη, παρέχοντας συνδρομή στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ένωσης. Την περίοδο 1994–1999, τα κονδύλια των διαρθρωτικών ταμείων ξεπέρασαν τα 150 δισ. ευρώ, χωρίς να υπολογίζονται 14 δισ. ευρώ του Ταμείου

Το πρόγραμμα LIFE θεσπίστηκε το 1992 και, σήμερα, διανύει την τρίτη φάση του, που θα διαρκέσει μέχρι το 2004. Έχει ως αποκλειστικό πεδίο εφαρμογής την εξυπηρέτηση της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ και χωρίζεται σε τρία σκέλη: LIFE-Φύση, LIFE-Περιβάλλον και LIFE-Τρίτες χώρες.

Νέα ζωή σε εγκαταλεημένα λατομεία στην Ιταλία

Οι βιομηχανικές ζώνες στην περίμετρο πόλεων και κωμοπόλεων, όταν παύουν να χρησιμοποιούνται, συχνά κατανούν άγονες, χέρσες εκτάσεις. Το έργο Torre αφορά την αποκατάσταση των παλαιών λατομείων του Οριόλο, στην επαρχία Εμίλια Ρομάνια της Ιταλίας, όπου οι εξορυκτικές δραστηριότητες είχαν καταστρέψει τη χαρακτηριστική χλωρίδα και πανίδα της περιοχής.

Με το έργο αυτό, που συγχρηματοδοτείται βάσει του μηχανισμού LIFE-Περιβάλλον της ΕΕ μέχρι το 2004, επιδιώκεται να αποκατασταθεί η φυσική βιοποικιλότητα και να δημιουργηθεί ένας ελκυστικός χώρος πρασίνου για τους κατοίκους και τους επισκέπτες της περιοχής. Ένα καινοτόμο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, με τη συνδρομή επιστημόνων και ειδικών στη διατήρηση της φύσης, ευαισθητοποιεί το κοινό και το βοηθά να εκτιμήσει την αξία του φυσικού περιβάλλοντος.

Αποκατάσταση των άλβαρ στη Σουηδία

«Άλβαρ» ονομάζεται ένα είδος ενδιαιτημάτων που περιλαμβάνουν σκληρά ασβεστολιθικά πετρώματα καλυμμένα από ένα λεπτό στρώμα χώματος και φιλοξενούν πολύ χαρακτηριστικά και σπάνια ζώα και φυτά. Άλβαρ συναντώνται στα σουηδικά νησιά Έλαντ και Γκότλαντ, σε ορισμένα άλλα μέρη της Σουηδίας, καθώς και στην Εσθονία. Το 1996, άρχισε ένα έργο για την προστασία και την αποκατάσταση της Στόρα Άλβαρετ με την υποστήριξη του LIFE-Φύση. Περιλάμβανε αποψίλωση της υπεραναπτυγμένης βλάστησης και περίφραξη μεγάλων εκτάσεων, ώστε οι τοπικοί κτηνοτρόφοι να μπορούν να επαναφέρουν την παραδοσιακή βοσκή. Το έργο αυτό δεν συνέβαλε μόνο στην προστασία της φύσης, αλλά και στη διατήρηση παραδοσιακών αγροτικών πρακτικών, θέσεων εργασίας και πολιτιστικών στοιχείων.

Βάσει του LIFE, η Ένωση συγχρηματοδοτεί έργα για την προστασία του περιβάλλοντος σε όλα τα κράτη μέλη. Ο μισός σχεδόν προϋπολογισμός του για την περίοδο 2000–2004, που ανέρχεται σε 640 εκατ. ευρώ, διατίθεται για την προστασία της φύσης, ενώ δικαίωμα συμμετοχής έχουν και οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE) χρηματοδοτεί έργα για την προστασία του περιβάλλοντος με μακροπρόθεσμα δάνεια που καλύπτουν έως και το 50 % του κόστους των επενδύσεων. Τη δεκαετία του '90, χορηγήθηκαν με τη μορφή δανείου εκατομμυρίων ευρώ για διαχείριση υδάτων, επεξεργασία αποβλήτων και ανάπλαση αστικών περιοχών. Η ETE χορηγεί επίσης δάνεια για έργα σε γειτονικές χώρες της Μεσογείου και της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Διάλογος και σύμπραξη με τους πολίτες

Ένας οργανισμός για να συγκεντρώνει στοιχεία

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη συγκέντρωση στοιχείων. Εδρεύει στην Κοπεγχάγη και ιδρύθηκε από την ΕΕ το 1990 για να στηρίζει την αειφόρο ανάπτυξη, παρέχοντας εγκαίρως τα κατάλληλα δεδομένα, τόσο στους πολιτικούς ιθύνοντες όσο και στο ευρύ κοινό. Αποτελεί το κομβικό σημείο του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων για το περιβάλλον, που συνδέει 660 οικολογικές οργανώσεις από όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Μέλη του οργανισμού είναι και πολλές γειτονικές χώρες εκτός ΕΕ.

Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών είναι εκείνες που ψηφίζουν τις νομοθετικές διατάξεις της ΕΕ, οπότε δεν έχουν καμία δικαιολογία να μην τις εφαρμόζουν. Η πλήρης εφαρμογή των υφισταμένων οδηγιών αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον. Δυστυχώς, ένα μεγάλο ποσοστό του συνόλου των παραβάσεων της νομοθεσίας αφορά τις διατάξεις για το περιβάλλον. Η Επιτροπή είναι εξουσιοδοτημένη να κινεί διαδικασίες για παράβαση κατά των κρατών μελών και, εφόσον αυτά δεν συμμορφωθούν, να τα παραπέμψει στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αν και η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι χρονοβόρος.

Ο αριθμός επίσημων καταγγελιών για περιβαλλοντικά ζητήματα, που δικαιολογούν την εφαρμογή των διαδικασιών για παράβαση, αυξήθηκε από 162 το 1996 σε 450 το 1999. Το ίδιο ισχύει και για τις υποθέσεις που παραπέμπονται στο Δικαστήριο. Την περίοδο 1992–1994 εκδόθηκαν 33 αποφάσεις, για να φθάσουν τις δύο επόμενες διετίες 1995–1997 και 1998–1999 τις 56 και 57, αντίστοιχα.

Η νομική οδός δεν είναι πάντως η μόνη επιλογή, προκειμένου να πεισθούν οι κυβερνήσεις να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους. Ισχυρό εργαλείο είναι η αύξηση της διαφάνειας, που επιτρέπει στους ευρωπαίους πολίτες να ασκούν πίεση στους ηγέτες τους. Για να δώσει τη δυνατότητα στο κοινό να αξιολογεί τις επιδόσεις κάθε κράτους μέλους όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας, η ΕΕ έχει δεσμευθεί να δημοσιεύει πίνακα βαθμολογίας, ενημερωμένο με τα τελευταία στοιχεία. Επιπλέον, θα εφαρμόσει μια στρατηγική που φέρει το κωδικό όνομα «name, shame, and fame» (δημοσιοποίηση-έπαινος-μομφή) με σκοπό να προβάλλει τα ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα, ενθαρρύνοντας έτσι τις

χώρες που εφαρμόζουν αποτελεσματικά τη νομοθεσία και φέρνοντας σε δύσκολη θέση εκείνες που ολιγωρούν στο ζήτημα αυτό.

Διαφάνεια μέσω της καλής διακυβέρνησης

Τα τελευταία χρόνια η ΕΕ βελτίωσε τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων από άποψη διαφάνειας και συμμετοχής των πολιτών. Στο Λευκό Βιβλίο για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, που εξέδωσε η Επιτροπή το 2001, επισημαίνεται ότι μεγάλο ποσοστό των πολιτών αισθάνονται αποξενωμένοι και δεν έχουν πλέον εμπιστοσύνη στο περίπλοκο διοικητικό σύστημα της ΕΕ, στην οποία καταλογίζουν ότι είναι απόμακρη, αλλά ταυτόχρονα, ότι επεμβαίνει υπερβολικά στη ζωή τους. Το Λευκό Βιβλίο απευθύνει έκκληση για βελτίωση των διαβουλεύσεων και του διαλόγου με βάση τις εξής πέντε αρχές: ελεύθερη πρόσβαση, συμμετοχή, λογοδοσία, αποτελεσματικότητα και συνέπεια. Ο ανοικτός διάλογος δεν είναι μόνο το κλειδί για την επιλογή της κατάλληλης πολιτικής, αλλά στον τομέα του περιβάλλοντος, αποκτά καθοριστική σημασία και για την εφαρμογή της πολιτικής αυτής σε τοπικό επίπεδο, όπου κρίνονται τα αποτελέσματά της.

Η ΕΕ έχει δεσμευθεί να εφαρμόσει τη σύμβαση του Όρχους για την πρόσβαση του κοινού στην πληροφόρηση, τη συμμετοχή του στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη στον τομέα του περιβάλλοντος. Η τήρηση ευρωπαϊκού μητρώου ρυπογόνων εκπομπών, π.χ., θα δώσει στο κοινό τη δυνατότητα να ενημερώνεται από το διαδικτυο και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχετικά με τη ρύπανση του περιβάλλοντος από βιομηχανικές πηγές.

Σύμπραξη της ΕΕ με τις ομάδες ενδιαφερομένων

Στο έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον τονίζεται η ανάγκη συμπράξεων που θα εξασφαλίζουν την υποστήριξη όλων των ομάδων ενδιαφερομένων στην προσπάθεια διαρκούς βελτίωσης του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος αναγνωρίζουν ότι, για να βελτιωθεί το περιβάλλον, χρειάζονται καινοτομίες στη χάραξη πολιτικής, που θα εστιάζουν την προσοχή στην επιδίωξη εφικτών στόχων. Αναπτύχθηκαν νέες μέθοδοι κατάρτισης προτάσεων νομοθετικού περιεχομένου, με διαβουλεύσεις με ευρύ φάσμα φορέων, όπου συμπεριλαμβάνονται η βιομηχανία, οι περιβαλλοντικές ομάδες πίεσης και οι τοπικές αρχές, οι οποίες οδήγησαν σε πρωτοβουλίες όπως το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την κλιματική αλλαγή.

Οι πολίτες έχουν επίσης τη δυνατότητα να εκφράζουν τη γνώμη τους μέσω των εκπροσώπων τους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην περιβαλλοντική πολιτική έχει ενισχυθεί τελευταία. Απέκτησε το δικαίωμα να «συναποφασίζει» με το Συμβούλιο Υπουργών για τα περισσότερα νέα νομοθετήματα, καθώς και για τα αντίστοιχα κεφάλαια του προϋπολογισμού. Η Επιτροπή του Κοινοβουλίου για το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία και την προστασία των καταναλωτών είναι η πιο δραστήρια.

Η Επιτροπή συνεργάζεται επίσης στενά με τις οργανώσεις που αναπτύσσουν μαχητική δράση υπέρ του περιβάλλοντος, κυρίως με την ομάδα των οκτώ μεγαλύτερων ευρωπαϊκών οικολογικών οργανώσεων.

Οι νέοι

Κάθε δράση που επιδιώκει να προσεγγίσει τους πολίτες της ΕΕ πρέπει να απευθύνεται και στους νέους. Τα 90 εκατ. παιδιά της Ευρώπης δεν θα πρέπει να θεωρούνται απλώς θύματα της σημερινής υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Η νέα γενιά είναι φυσικό να προβληματίζεται για την κατάσταση του πλανήτη και θέλει να είναι σε θέση να την αλλάξει προς το καλύτερο.

Η ΕΕ έχει δεσμευθεί να ζητά πιο συστηματικά τη γνώμη των νέων. Μεταξύ των νέων πρωτοβουλιών της περιλαμβάνονται ένας δικτυακός τόπος με περιβαλλοντικό περιεχόμενο για τα παιδιά ηλικίας 12-18 ετών, καθώς και μια επιχειρησιακή ομάδα με την επωνυμία EYE (από τα αρχικά του αγγλικού Environment, Youth and Education/Περιβάλλον, νεολαία και παιδεία), της οποίας αποστολή είναι να παρακολουθεί τις εξελίξεις και να βοηθά τα παιδιά να αντιληφθούν τα διάφορα ζητήματα.

«Διαθέτουν τεράστιες δυνατότητες, που δεν έχουν αξιοποιηθεί, για να δημιουργήσουν στο μέλλον καλύτερης ποιότητας και πιο υγιεινό περιβάλλον», υποστηρίζει η αρμόδια για το περιβάλλον επίτροπος, Μάργκοτ Βάλστρομ, και συμπληρώνει: «Δημιουργώντας ένα περιβάλλον φιλικό προς τα παιδιά, βοηθάμε τους μελλοντικούς φρουρούς του πλανήτη μας να βρουν το δρόμο που οδηγεί στην αειφόρο ανάπτυξη».

Η επίτροπος Μάργκοτ Βάλστρομ με τη Ναταλία Κυρκοπούλου

Όνειρα και πραγματικότητα

Τον Μάιο του 2001, στο πλαίσιο της Πράσινης Εβδομάδας που διοργανώθηκε στις Βρυξέλλες, απονεμήθηκαν βραβεία πρωτότυπης εργασίας με θέμα το περιβάλλον σε παιδιά διαφόρων ηλικιών. Ένα από τα παιδιά που βραβεύθηκαν, η δωδεκάχρονη Ναταλία Κυρκοπούλου από το Βέλγιο, έγραψε: «Μου αρέσει να φαντάζομαι πώς θα ήταν σήμερα ο κόσμος, αν οι πρόγονοί μας δεν είχαν προκαλέσει τόσα προβλήματα στο περιβάλλον. Ονειρεύομαι έναν όμορφο κόσμο με καθαρό αέρα και διάφανα νερά. Τα όνειρα δείχνουν πώς αποφασίζουμε τι θέλουμε. Ονειρευόμαστε κάτι και μετά το πραγματοποιούμε.»

Συγκεφαλαίωση

Τον επόμενο αιώνα, ο πληθυσμός της Γης αναμένεται να αυξηθεί κατά 50 %, από 6,1 σε 9,3 δισ. Ο πληθυσμός των 49 πιο φτωχών χωρών θα τριπλασιαστεί. Εάν η ανθρωπότητα δεν κατορθώσει να βρει το κλειδί της αειφόρου ανάπτυξης, οι συνέπειες για το φυσικό περιβάλλον και τους πόρους μπορεί να είναι καταστροφικές.

Η δράση της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής κάθε πολίτη, εστιάζοντας τις προσπάθειες στα μέτρα που μπορούν να αποδώσουν περισσότερο με συνεργασία. Στηρίζεται στην αρχή της ισότητας μεταξύ των γενεών, που σημαίνει

ότι οι απόγονοί μας έχουν το δικαίωμα να ζήσουν σε περιβάλλον της ίδιας ποιότητας με το δικό μας ή και καλύτερης. Θα πρέπει να λειτουργούμε σαν διαχειριστές, διαφυλάσσοντας τη δυναμικότητα της Γης όπως την κληρονομήσαμε, ώστε να παραδώσουμε στα παιδιά και στα εγγόνια μας ένα βιώσιμο περιβάλλον, μέσα στο οποίο εκείνα και οι απόγονοί τους θα μπορούν να ζήσουν με υγεία και ευδαιμονία.

Μας περιμένουν μεγάλες προκλήσεις, αλλά η προσήλωση στις αρχές μας μπορεί και πρέπει να είναι πλεονέκτημα.

Άλλες πηγές ενημέρωσης

Περισσότερες λεπτομέρειες για όλα τα θέματα που θίγονται στο παρόν φυλλάδιο, καθώς και για όλες τις πολιτικές και δραστηριότητες της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος, διατίθενται στους ακόλουθους δικτυακούς τόπους:

Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:
www.europa.eu.int/comm/environment/

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος:
org.eea.eu.int

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Επιλέγουμε ένα πιο οικολογικό μέλλον
Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το περιβάλλον

Σειρά «Η Ευρώπη σε εξέλιξη»

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

2002 — 26 σ. — 16,2 x 22,9 cm

ISBN 92-894-3118-0

Η προστασία του περιβάλλοντος του πλανήτη μας δεν είναι έργο μόνο των κυβερνήσεων. Χρειάζεται αποτελεσματική δράση για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και, ταυτόχρονα, τη διατήρηση της φύσης και την καταπολέμηση προβλημάτων όπως η αλλαγή του κλίματος. Η δράση αυτή προϋποθέτει συνεργασία και σύμπραξη σε όλο το κοινωνικό φάσμα, καθώς και στον διεθνή χώρο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πείρα σχεδόν 30 ετών στην άσκηση πολιτικής και στην εφαρμογή μέτρων για τη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς μας. Έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες, αλλά χρειάζονται ακόμη πολλά για να εξασφαλιστεί ένα πιο καθαρό και υγιεινό περιβάλλον στους ευρωπαίους πολίτες, στα παιδιά τους και στις μελλοντικές γενεές.

Άλλες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Πληροφορίες σε όλες τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχονται από το Internet, μέσω του εξυπηρετητή Ευropa (<http://europa.eu.int>).

EUROPE DIRECT είναι μια υπηρεσία ατελών κλήσεων που σας βοηθά να βρείτε τις απαντήσεις στις απορίες σας σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση και σας δίνει πληροφορίες για τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες που έχετε ως πολίτης της ΕΕ:

00800-321 22 54

Για πληροφορίες και δημοσιεύματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση στα ελληνικά, μπορείτε να απευθυνθείτε:

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Γραφείο Αντιπροσωπείας στην Ελλάδα

Βασιλίσσης Σοφίας 2
Τ.Θ. 30284, GR-10674 Αθήνα
Τηλ. (30-10) 72 72 100
Φαξ (30-10) 72 44 620
Internet: www.ee.gr
E-mail: Burath@cec.eu.int

ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Γραφείο για την Ελλάδα
Λεωφόρος Αμαλίας 8
GR-105 57 Αθήνα
Τηλ. (30-10) 33 11 541-47
Φαξ (30-10) 33 11 540
Internet: www.europarl.eu.int
E-mail: EPAthina@europarl.eu.int

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Κράτη μέλη και υποψήφιες χώρες

Κράτη μέλη

Υποψήφιες χώρες

Η προστασία του περιβάλλοντος του πλανήτη μας δεν είναι έργο μόνο των κυβερνήσεων. Χρειάζεται αποτελεσματική δράση για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και, ταυτόχρονα, τη διατήρηση της φύσης και την καταπολέμηση προβλημάτων όπως η αλλαγή του κλίματος. Η δράση αυτή προϋποθέτει συνεργασία και σύμπραξη σε όλο το κοινωνικό φάσμα, καθώς και στον διεθνή χώρο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πείρα σχεδόν 30 ετών στην άσκηση πολιτικής και στην εφαρμογή μέτρων για τη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς μας. Έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες, αλλά χρειάζονται ακόμη πολλά για να εξασφαλιστεί ένα πιο καθαρό και υγιεινό περιβάλλον στους ευρωπαίους πολίτες, στα παιδιά τους και στις μελλοντικές γενεές.